

PODIZANJE MRESTILIŠTA I ZAŠTITA VODE U B. i H.

Meni se čini da je nemoguće i nelo-gično odvojeno posmatrati pitanje iz-gradnje mrestilišta i zaštite voda od ha-račenja i uništavanja riba eksplozivom. Ta su dva pitanja u takvoj uzajamnoj povezanosti, ona jedno drugo nadopu-njuju, jer podizati mrestilišta i poriblja-vati vode a te vode dovoljno ne čuvati to je zaista uzaludan — Sizifov posao.

Poznato je da je Bosna i Hercegovina jedna od najljepših republika, republi-ka u kojoj ima najviše salmonida. Oko 80% svih riječnih tokova BiH otpada na visinske vode, vode područja potočne pastrmke, lipljena i mladice. Te naše vode pune života koje su nekada pred-stavljale pravu atrakciju za strane ribo-lovce i turiste danas su prazne i oko 5.000 ribolovaca — sportaša, koliko ih naša republika ima, često se sa vode vrate sa vrlo slabim ili nikakvim ulo-vom.

A šta je tome uzrok?

Mnogi kažu — rat!

Rat je već davno prošao. On je zaista ostavio ogromnih i teških rana, on nas je mnogo bacio unazad, ali smo mi ipak prebrodili ono najgore, izvršili smo ob-novu zemlje i prešli na plansku, socija-lističku privredu tako da mnoge naše privredne grane stoje bolje nego prije 10 godina. Rat je ostavio dubokih rana i brazda i u ribarstvu. Ali, mi u ribar-stvu nismo krenuli daleko. Što više da-nas stojimo gore, ja to smjelo tvrdim, nego što smo stajali prije rata. Jer na našim vodama danas eksplodiraju bom-be i prašti eksploziv a mrestilišta ne daju ono što bi trebalo. Pa i kada bi dala maksimum svoga kapaciteta šta se može postići u BiH za ribarstvo, repu-blici velikih mogućnosti, samo sa dva nepotpuna mrestilišta? Krupa na Vrba-su i Žunovnica kod Hadžića trebali bi da proizvedu najmanje 2,000.000 mlađa. A kakva je stvarna situacija na tim našim

mrestilištima? Šta bi trebalo učiniti da se bar ona stave u puni pogon?

MRESTILIŠTE ŽUNOVNICA KOD HADŽIĆA

leži na idealnoj salmonidskoj vodi. Vrelo je jako i voda se ne muti, što je za mrestilište vrlo važno, a temperatura vode se ljeti nikada ne diže iznad 15 stepeni C što je vrlo pogodno za salmo-nide, jer hladnija voda ima veću količinu ribi toliko potrebnog kisika. Ovo je mrestilište građeno 1947. godine, ali ono još ni do danas nije odgovorilo svojoj svrsi.

Razloga ima više. Ja ću ovdje pokušati ukazati na neke bitne nedostatke i šta bi trebalo učiniti da bi se ovo mrestili-šte moglo pustiti u puni pogon, a što je lako postići.

Vrelo nije dobro kaptirano. Dovodne cijevi za filtere i mrestilište su veoma uske i nezgodno postavljene bez brane i šahta; postoji opravdana bojazan da samo jedan kamen uđe u betonsku cijev pa da, u sezoni valjenja ikre, potpuno začepi dovod vode. Dok bi se mjesto začepljenja pronašlo, a to je vrlo teško jer su šahtovi jako daleko jedan od dru-goga, dovod vode u filtere i ležnice bi bio spriječen na više sati a oplođena jaja bi uginula.

Pa i dovod vode u filtere, a logično i u mrestilište, nije pravilno regulisan jer je veći dotok nego otok pa voda prelijeva i plavi zgradu mrestilišta. Uzgred treba napomenuti da nakon topljenja snijega i kiše nadođu bujice i voda na ovaj način plavi mrestilište, a kako je ljudima raditi u takvoj zgradi, mislim da je jasno. Zbog toga je bezuvjetno potrebno korito potoka koga provale proljetne i jesenje bujice, regulisati.

Ovo mrestilište ima samo dva baze-na za sortiranje matične ribe što je vrlo malo. Postojeće bazene za matične ribe

potrebno je pregraditi na više dijelova i time bi pitanje bazena bilo riješeno.

Bezuvjetno je potrebno izgraditi veći broj bazena za uzgoj planktona, jer ih ovo mrestilište nema. Plankton je prirodna hrana koja je za dobar uzgoj m'ada neophodno potrebna. Plankton bazen treba da je dug 3 m, a širok 3 m, dok mu je dubina 0,40 m.

Da bi se plankton uzgojio potrebni su uslovi za njegov razvoj i sredina u kojoj se razvija. U jedan bazen gornjih dimenzija napunjen vodom stavlja se:

1. Sloj od 10 cm dobre livadske zemlje.
2. Troja kolica kravljeg gnojiva.
3. Svake nedjelje dodaje se po 30 litara gnojnice.

U svaki bazen treba dati malo vode iz ribnjaka koja ima planktona da bi se ovaj razmnožio.

Plankton se najbolje razvija na temperaturi iznad 16 stepeni, dok ispod 16 mnogo slabije. Najbolja hrana za mlađ, zbog svoje veličine, je *Daphnia magna* i *Daphnia pulex*, Daphnije nakon 6-7 dana postaju polno zrele, veličine su vaši, i ženka svakih 5—6 dana izleže 10—20 jaja. Ove Daphnije su odlična hrana za mlađ i nijedno mrestilište se ne bi smjelo zamisliti bez ovih bazena za uzgoj prirodne hrane.

Velik nedostatak ovog mrestilišta je taj da u blizini nema nekog većeg potoka ili rijeke odakle bi se, u sezoni mriješta, mogle loviti matične ribe kao što je to slučaj kod gotovo svih mrestilišta kao na pr.: na Gackoj u Ličkom Lešću i na Vitunju kod Ogulina te na Bistrici kod Bohinja.

MRESTILIŠTE KRUPA NA VRBASU

nalazi se na rijeci Krupi koja se vrlo često muti. I ovo mrestilište nije izgrađeno na pogodnom mjestu niti pogodnoj vodi, jer se matična riba mora loviti i dovoziti čak sa Plive kod Jajca i iz Ribnika, Sanice i Sane.

Da bi se ipak, i pored nedostataka, i ovo mrestilište osposobilo za puni pogon bezuvjetno je potrebno:

1. popraviti branu na rijeci Krupi,
2. izgraditi bazene za matičnu ribu i to najmanje 3, a bilo bi bolje 6,
3. popraviti postojeće filtere ili pak izgraditi nove ako bi to bilo lakše i jeftinije, jer kako je napred navedeno Krupa se vrlo često i jako muti;
4. izgraditi bazene za uzgoj planktona. Ove bazene treba graditi onako kako je to navedeno kod mrestilišta Žunovnice kod Hadžića.

Tek kada se svrše svi ovi tehnički radovi, tek kada se za rukovodioce ovih mrestilišta postave stručni, vrijedni i sposobni ljudi, a to je već učinjeno na Žunovnici, tek onda će mrestilišta moći proizvoditi oko 1,500.000 do 2,000.000 mlađa što će imati ogroman značaj u podizanju ribljeg fonda naše republike. Na taj način se neće morati kupovati ikra od drugih republika, što se dešava gotovo svake godine. Transportovana ikra i riba iz druge vode, a u još jačoj m'eri iz drugoga sliva ne našavši u drugoj sredini iste uslove razvoja i ishrane kao u vodi odakle je prebačena, bezuvjetno degenerira i propada.

Prilaženje podizanju novih mrestilišta, za što naša republika ima idealnih uslova, poželjno je i to treba činiti forsirano, ali mi trebamo više zaštićivati naše vode od nesavjesnih ribolovaca, od dinamitaša, bombi, onečišćenja vodâ otpacima industrijskih preduzeća, pa čak, u novije vrijeme, i od tamanjenja ribe električnom strujom, jer šta smo mi postigli ako poribimo naše vode sa 1,000.000 pa i 100 miliona mlađa, a na svakom koraku čujemo kako se vode zagađuju industrijskim otpacima (na noviji slučaj otrovanja oko 3.000 kg ribe od strane destilacije drva — Teslić), mlečikom, ako mrežari bezobzirno love svuda i svagdje gdje im se sviđa, ako se

svakodnevno bacaju bombe i dinamit u vodu?

Odgovor se sam nameće — Ništa!

I zaista — ništa.

Kod naših ljudi kao da se uvrežio običaj da uništavanje ribe ne može sa sobom povući nikakve odgovornosti. Industrijska poduzeća bezbrižno ispuštaju svoje otpalke u vodu, u vodu se baca svega i svačega i niko nikada i ne pomisli da i u vodi postoji život, da postoji riblji svijet koji mora neminovno stradati ako se o njemu ne vodi računa.

Zatrovao vodu — pa šta?!

A što bi bilo sa onim tko bi zatrovao stado goveda?

To je gotovo isto.

Šta tu treba učiniti? Mnogo stvari!

Potrebno je podići svijest naših ljudi, potrebno ih je naučiti da trovanjima, zagađivanjima, eksplozivima i mrežama čine štetu našoj domovini i privredi pa čak i zločin prema njoj. Jer šta će nam onda i Zakon o slatkovodnom ribarstvu, šta će nam onda i ovaj naš novi Krivični zakonik, prema kojima se trovanje vode, bacanje eksploziva u vodu i svi prekršaji na vodi kojima se uništava riba, strogo kažnjavaju, ako nije zato da se očuva riblji svijet, da se očuva taj zaista interesantni i bogati život u vodi.

Eto, narodna vlast gdje god može i u svakoj prilici nastoji da očuva vode i ribe u njoj. Ilustracije toga radi navodim da je na traženje Savjeta za poljoprivredu i šumarstvo odobrena kvota sreskim odborima još za 25 čuvara ribolova, pored već postojećih, na onim vodenim tokovima koji su najviše izloženi uništavanju ribe. Ali pored ovih čuvara ribolova, vode trebaju čuvati narodni milicioneri, šumari, lugari, putari, ribolovci i ribari kao i svi građani.

Jedamput se mora stati na kraj tom divljačkom uništavanju, i, grubo rečeno, anarhiji na našim vodama. Danas nam je to mnogo lakše sprječavati nego prije dvije godine, danas to trebamo strogo i hitno kažnjavati, jer danas imamo naše zakone. Svijest naših ljudi i naši zakoni moraju nam biti garancija da će se zakonitost poštovati. I ona se mora poštovati. A onaj tko tu zakonitost bude kršio može i treba da izvuče posljedice. Pa ma tko to bio.

Jer podizati mrestilišta a ne čuvati vode zaista bi bilo iluzorno i, čak šta više, suvišno.

Dešava se da sreska udruženja ribolovaca signaliziraju prekršaj i dalje po tome ne čine ništa ili signaliziraju, prijave, ali bez konkretnih podataka. Ako signaliziraju oni treba da tu stvar i tjeraju i dalje. Koliko je pogrešno i koliko to otežava kažnjavanje i progon krivaca svima nam je jasno.

I samo ako narodna vlast, milicija, čuvari ribolova, ribolovci i svi naši građani, iz dana u dan, budu zaoštravali pitanje čuvanja voda, ako svaki prekršaj bude prijavljen i hitno bude izrečena kazna prekršitelju, kazna pravedna i oštra, a što je dužnost sreskih narodnih odbora, tek onda će podizanje novih mrestilišta i poribljavanje naših opustošenih voda imati svoj puni smisao. A zakonitost na našim vodama se provodi. Prekršaja je sve manje, krivci se oštro kažnjavaju i pitanje osposobljenja već postojećih kao i podizanje novih mrestilišta je danas aktuelno pa čak i akutno.

Ja ponovno naglašavam: Podizati mrestilišta i poribljavati vode, a te vode dovoljno ne čuvati, ne sprječavati bombe, eksplozive i zagađivanja i krivce ne proganjati bilo bi zaista iluzorno i to bi zaista bio uzaludan — Sizifov posao.

Ing. M. Aganović